

Голові спеціалізованої вченої
ради ДФ 35.051.014
у Львівському національному
університеті імені Івана Франка
доктору історичних наук,
завідувачу кафедри новітньої історії
України імені М. Грушевського, професору
Сухому Олексію Миколайовичу

Відгук

офіційного опонента кандидата історичних наук, старшого викладача кафедри
Історії, музеєзнавства і культурної спадщини
Національного університету «Львівська політехніка»
Банаха Василя Михайловича
на дисертацію Данилів Наталії Романівни
на тему «Політика США щодо єврейської еміграції з СРСР (1967–
1989 рр.)», подану до захисту у спеціалізовану вчену раду
ДФ 35.051.014 у Львівському національному університеті імені Івана
Франка на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань
03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

1. Актуальність обраної теми.

Актуальність даного дисертаційного дослідження зумовлена насамперед малодослідженістю даної проблематики в сучасній українській історіографії. Проблематика, пов'язана із ґрунтовним аналізом внутрішніх та зовнішніх обставин еміграції євреїв з Радянського Союзу, означає відсутність комплексного наукового дослідження із залученням максимальної кількості історіографічного та джерельного матеріалу. Актуальність роботи дисертантки також посилюється аналізом та впровадженням у науковий обіг значного, раніше не опублікованого пласту архівних джерел, а також вивченням політики США та Радянського Союзу у період 1967 - 1989 років у контексті глобальних геополітичних процесів та правозахисного руху.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертаційна робота Данилів Наталії Романівної характеризується системним підходом до предмета дослідження.

Авторка правильно сформулювала мету дисертаційного дослідження, чітко окреслила хронологічні рамки та географічні межі наукової роботи. Це у свою чергу надало можливість максимально повно розкрити основний зміст дисертації та дійти висновків, яким притаманні усі ознаки наукової новизни.

Обґрунтованість положень запропонованої до захисту дисертації підтверджується залученням й опрацюванням максимальної кількості історіографічного матеріалу й опублікованих та неопублікованих раніше архівних джерел. Це дало можливість розкрити особливості зовнішньої політики США у даний період; дослідити антисемітську дискримінаційну політику радянської влади; розкрити основні етапи у формуванні еміграційних настроїв серед радянського єврейства; окреслити напрямки діяльності усіх найважливіших єврейських організацій, що діяли на території США; послідовно розкрити важливі аспекти радянської політики перешкоджання виїзду євреїв із СРСР тощо.

Дослідження базується на комплексному, системному підході, характеризується достатньо високим рівнем наукових узагальнень. Заслуговує на схвалення те, що автор використовує у роботі увесь спектр методів пізнання: діалектичний метод, формально-логічний метод, метод системно-структурного аналізу, метод історизму, метод порівняльно-історичного аналізу тощо.

Фундаментальність та комплексність дисертаційної роботи Данилів Н. Р. проявляється серед іншого у всебічному та поступовому вивченні ним предмету дослідження. Завдяки цьому емпіричний матеріал репрезентовано у роботі на належному рівні, що у свою чергу позитивно вплинуло на обґрунтованість та достовірність наукових положень, рекомендацій та висновків проведеного дослідження.

3. Достовірність та наукова новизна одержаних результатів.

Отримані дисертанткою під час проведення дослідження наукові результати значною мірою заповнюють прогалини у висвітлені концептуально-засадничих моментів політики США щодо єврейської еміграції з СРСР впродовж 1967 – 1989 років, а також «єврейське питання» в самому Радянському Союзі.

Авторські наукові висновки в цілому відповідають рівню та положенням останніх досягнень історичної науки. Окремо слід відзначити новаційність авторського підходу, але водночас і його відповідність досліджуваній тематиці.

Все це дає підстави для висновку про оригінальність, самостійність та наукову новизну проведеного дослідження та використання самостійних підходів до розв'язання сукупності проблемних питань, пов'язаних із політикою США щодо єврейської еміграції з СРСР у 1967 – 1989 роках.

Багато положень дисертації, які характеризуються науковою новизною, заслуговують підтримки.

Так, заслуговує на увагу аналіз дисертанткою зумисного насадження радянською владою антисемітизму на «повсякденно-побутовому» рівні, особливості пропаганди (особливо листи емігрантів із США та Ізраїлю), жахливі умови перебування в трудових таборах, щгучне створення нестерпних й дискримінаційних умов на роботі, перепон щодо навчання у ВУЗах тощо.

Авторка зачепила важливий напрям єврейсько-українських стосунків у контексті спільного дисидентського й насамперед правозахисного руху, а також роль КДБ в цілеспрямованій дискредитації українців в очах громадської думки США шляхом створення «фейкових» інформаційних повідомлень про начебто поголовну участь колишніх діячів ОУН у масових вбивствах євреїв в часи Другої світової війни (С. 85 – 86).

Детально розкрито такий важливий аспект дисертаційного дослідження, як приїзд до СРСР із Заходу організованих груп європейських волонтерів під виглядом туристів. Проаналізовано методи боротьби КДБ з такими «туристами», а також «розміри і зміст допомоги радянським євреям з боку їх одноплемінників із «вільного світу» (С. 99 – 104).

Вагомим внеском дисертантки в науковий доробок зазначеної проблематики став ґрунтовне опрацювання проблеми «інституту єврейського

лобізму», який мав безпосередній і почасти визначальний вплив на політику США щодо єврейської еміграції із СРСР (С. 203).

4. Значення дослідження для науки і практики.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що викладені в дисертаційній роботі положення в подальшому можуть бути використані у науково-дослідній сфері, у міждисциплінарних дослідженнях, а також у навчальному процесі.

5. Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях.

За результатами дослідження дисертанткою опубліковано 11 наукових праць, серед яких 7 статей у фахових наукових виданнях, 1 розділ у колективній монографії, 1 стаття у наукових періодичних виданнях інших держав (Польща) та 2 тези доповідей і повідомлень на конференціях.

6. Оцінка змісту дисертації.

У цілому вдалою слід визнати архітектоніку дисертаційного дослідження Данилів Н. Р., що дозволило всебічно та обґрунтовано розкрити авторці предмет дослідження. Структура дисертації є достатньо обґрунтованою та відповідає поставленим завданням, об'єкту та предмету дослідження.

Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, які включають чотирнадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, а також додатків.

Аналіз змісту опублікованої анотації підтверджує її відповідність основним положенням, що викладені у тексті дисертації. Анотацію на текст дисертації оформлено відповідно до вимог МОН України.

З аналізу тексту дисертації вбачається дотримання здобувачем вимог академічної доброчесності у повному обсязі.

Дисертація Данилів Н. Р. містить посилання на використані нею у тексті дослідження джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень інших відомостей; авторкою дотримано вимог норм законодавства про

авторське право; надано повну і достовірну інформацію про результати наукової діяльності, а також використані методики досліджень.

У представленій до захисту дисертації не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації та інших порушень що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконаного дослідження.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Дисертаційне дослідження, де одними із базових джерельних матеріалів є документи КДБ, які є вкрай специфічним історичним джерелом, вимагають більш критичного й прискіпливого всебічного аналізу. Місцями в роботі такий аналіз відсутній (С. 84).

8. Загальний висновок.

Враховуючи викладене можна зробити висновок про те, що дисертаційна робота «Політика США щодо єврейської еміграції з СРСР (1967–1989 рр.)» відповідає галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія» та вимогам Наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», та «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 6 березня 2019 р., а її автор – Данилів Наталія Романівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

Офіційний опонент

кандидат історичних наук,

старший науковий співробітник

кафедри Історії, музеєзнавства і культурної спадщини

Національного університету «Львівська політехніка» *В. М. Банях*

*Підписано заступником ректора,
Володимиром Баняхом*

В. М. Банях

В. М. Банях